

Fylkesdelplan for små vasskraftverk i Hordaland.

Høringsuttalelse fra Småkraft AS

Småkraft AS eies av kraftselskapene i Statkraftalliansen. Småkraft bygger, eier og driver småkraftverk sammen med lokale grunneiere, og er den største småkraftutbyggeren i Norge. Vi har i dag en portefølje på 2,2 TWh med småkraftverk under planlegging, bygging og drift. Småkraft representerer fallrettene til over 600 grunneiere fordelt på 181 småkraftverk, med 16 kraftverk i drift, og 22 med konsesjon under bygging og detaljplanlegging.

Kommentarene i denne høringsuttalelsen er satt opp i hovedsak etter samme oppdeling som forslaget til fylkesdelplan følger.

Generelt om fylkesdelplanen

Etter vårt syn fremstår fylkesdelplanen som en ren verneplan. Det legges ensidig vekt på ulemper og skadevirkninger ved småkraftutbygging. Det fremheves også en rekke verdier som ikke påvirkes av småkraftutbygging, og som derfor fremstiller ulempene som større enn de i realiteten er. Dette til tross for at overordnet ramme fra fylkespolitiske retningslinjer er at Hordaland er positiv til bygging av små vannkraftverk.

Fylkesdelplanen fremstiller systematisk virkninger som negative, hvis det kan ha både positive og negative sider. Vi synes en slik systematisk negativ holdning er uheldig.

Vi ser allikevel at de konkrete fylkespolitiske retningslinjene i kapittel 6.2 gir rom for nyanser og vurderinger, og oppfatter det som positivt. Men planen som helhet må sees som en plan som skal hindre bygging av småkraft.

Vi er redd formen på planene vil resultere i at kommuner/fylkeskommune vil vurdere småkraftverk gjennomgående mer negativt enn det som er rimelig. Vi synes det er uheldig at fylkeskommunene og kommunene skal gjøre en vurdering basert på bare ulemper, som så skal inngå i en konsesjonshøring hvor den enkelte utbygger alene skal få frem alle direkte og indirekte fordeler.

Småkraft har tidligere foreslått at Fylkesdelplanen for Hordaland får en mer balansert fremstilling av fordeler og ulemper. Vi vil igjen foreslå en slik fremstillingen, som vi tror vil gjøre det lettere for alle å vurdere godheten i de enkelte prosjekt og sammenlikne virkningen av ulike prosjekt.

NVE og Konsesjonsbehandling

Vi oppfatter fylkesdelplanen som en undergraving av NVEs konsesjonsbehandling. Vi oppfatter at fylkesdelplanen i stor grad overlapper den behandling som i dag foretas i vanlig konsesjonsbehandling i regi av NVE. Vi er redd en slik dobbelbehandling kan gi urimelig mange avslag på konsesjoner, all den tid det bare er ulempene som vurderes dobbelt opp og ikke fordelene.

NVE gjennomfører i dag en grundig konsesjonsbehandling med stor grad av mulighet for berørte parter, offentlig myndighet til å komme med innspill. NVE avholder folkemøter / befaringer som gir alle som ønsker det mulighet til å involvere seg.

Den enkelte kommune, fylkeskommunen og Fylkesmannen kommer med uttalelser til det enkelte prosjekt og dersom det er behov blir det foretatt befaring i forkant av uttalelsene. Småkraft mener konsesjonssøknaden og den konsesjonsbehandlingen som gjennomføres av NVE i dag ivaretar de forhold som fremkommer i fylkesdelplanen. Fylkesdelplanen vil ikke bli så detaljert at den kan forenkle dagens konsesjonsbehandling vesentlig.

1.2 Bakgrunn og mål for planarbeidet

I forslaget sies i klartekst at planen ikke favner de positive virkningene av småkraftverk, og at dette ikke kan behandles generelt og må tas inn i behandlingen av hvert enkelt prosjekt. Dette er feil. Det er godt kjent at det finnes god metodikk for å fastlegge positive virkninger, både direkte økonomiske virkninger under bygging og drift og som overskudd av kraftverket, og som analyser av ringvirkninger i lokalsamfunn. Småkraft AS har selv fått utført slike nytteverdianalyser. Småkraft har også tidligere gitt slike innspill til arbeidet med fylkesdelplanen.

Etter vår oppfatning er det en vesentlig mangel ved forslaget til fylkesdelplan å legge nytteverdien helt til side på denne måten.

1.5 Kraftnett

Fylkesdelplanen presenterer kostnadsfordeling ved linjeforsterkning som et problem, og slik det brukes vil det systematisk men feilaktig være et argument mot bygging av småkraft.

Problemstillingen er snudd på hodet i forhold til slik vi kjenner kraftutbygging, og vi foreslår at disse påstandene fjernes fra planen.

Både småkraftutbyggere og nettselskap arbeider aktivt for å få et godt regelverk for hvordan linjekostnader skal dekkes. Det er mange gode løsninger på kostnadsdekning, og det er ingen som ønsker at lokale nettkunder skal bekoste den infrastruktur som skyldes generell økt etterspørsel etter kraft. Fylkesdelplanen bør derfor ikke argumentere på den måten det gjøres.

Det bør heller ikke være et tema i denne forbindelsen om småkraftutbyggeren belastes med kostnader for linjer. En slik kostnad inngår alltid i småkraftutbygging, og bør ikke brukes som negativt bakgrunnsteppe i en fylkesdelplan.

1.6 Lokal bosetting

Fylkesdelplanen oppgir at småkraftverk ikke gir arbeidsplasser i et omfang som sikrer arbeidsplasser lokalt. Det oppgis også det ikke er knyttet boplikt til Småkraftverk, og at det derfor ikke vil garantere bosetting.

Det er sjelden man ser en så negativ oppfatning av nytteverdi av småkraft som i fylkesdelplanen, og det finnes som kjent ingen andre tiltak heller som gir garanti for bosetting. Hovedgrunnen til fraflytting ligger i dårlige økonomiske rammer for landbruket. Få tiltak kan gi en tilsvarende verdiskaping både under bygging og under drift som småkraft. Småkraftutbygging gir en tilførsel av egenkapital til landbruket og distriktene, som igjen kan gi økte investeringer og virksomhet langt utover det enkelte småkraftverket.

Vi foreslår at dette avsnittet skrives om.

2 Metode for regionale planer for små vannkraftverk

I fylkesdelplanen nevnes kort at styresmaktene ønsker mer småkraftutbygging, og at dette ligger som et positivt bakteppe. Etter vårt syn er dette å sette til side den positive betydningen småkraftverk har.

Det sies også at OED bør ta med positive virkninger i revidert rettledning. Vi mener det er godt rom innenfor retningslinjene til å vektlegge positive effekter. Hordaland vil være forbilde for mange andre fylker, og vi synes derfor Hordaland bør gjøre mer med positive virkninger enn å legge dem vekk slik det er gjort.

Som eksempel på beskrivelse av positive virkninger kan nevnes følgende, sammen med vårt forslag til hvordan dette kan presenteres i planarbeidet.

En masteroppgave utført ved Landbrukshøyskolen i Ås 2006 har undersøkt den direkte og indirekte lokale verdiskapingen i kommunen ved bygging av småkraftverk.

Masteroppgaven finnes på våre hjemmesider:

http://smaakraft.no/upload/attachments/67695/Masteroppgave_verdiskapning.pdf

Eksempelvis Oftedal kraftverk i Sirdal i Vest-Agder, bygget av Småkraft AS i 2005. Analysen viste at lokal verdiskaping er ca 1,5 kr for hver investert kr. Analysen ble gjort med lave estimater for kraftpris. I dagens marked vil forventet verdiskaping være større.

Et annet eksempel er Yståni kraftverk i Ullensvang kommune i Hordaland, som ikke har konsesjon ennå. Kraftverket har en kostnadsramme på 16,2 mill. kroner som vil kunne gi ringvirkninger i forbindelse med økt salg av varer og tjenester i prosjektområdet og kommunen generelt. På bakgrunn av undersøkelsen anslås den samlede lokale verdiskapingen for Yståni kraftverk til å være i området 16 - 20 mill. kr. Dette vil være varekjøp, tjenester, servicetjenester og arbeidsplasser som en direkte følge av utbyggingen og driften rundt anlegget. Anleggsarbeidet, som varer i ca. 12 måneder, vil gi rundt 8 arbeidsplasser i anleggsperioden, og ca 1/3 varig årsverk som følge av daglig drift.

Småkraft AS gjennomfører nå en undersøkelse ved hjelp av Normann Aanesland ved UMB (tidligere Ås Landbrukshøyskole) i et verdiskapingsprosjekt. Der belyses følgende problemstillinger:

1. Hvor stor er verdiskapingen ved bygging og drift av småkraftverk og hvor mye av denne forblir lokal/regional?
2. Påvirker småkraftetablering sysselsettingen og bosettingen i kommunen?
3. Har utbygging av småkraftverk negativ virkning for turistnæringen i kommunen?

Verdiskaping deles i to (1) Den direkte verdiskaping er det vederlaget som fallrettshavere i kommunen får utbetalt, og som vil øke tilgangen til egenkapital i distriktene, og på den måten gi økt virksomhet utover selve kraftverket. Den indirekte verdiskaping er den betalingen som oppnås for kommunens ressurser når fallrettighetshaverne bruker en del av sitt vederlag til å kjøpe varer og tjenester i kommunene. Den indirekte verdiskapingen mener vi har interesse i kommuner med nedgang i folketallet som skyldes mangel på arbeidsplasser, og at det er et uttrykt politisk mål å styrke sysselsetting for å bevare bosettingen.

Vårt forslag til metodikk for å vise både nytteverdi og skadevirkning

Vi fremlegger her et forslag til praktisk metodikk for å sammenstille nytteverdi og skadevirkninger, slik at det gis et helhetlig bilde av virkningene ved småkraftutbygging. Metoden kan benyttes både for et enkeltstående kraftverk og for flere kraftverk i samme område, og fremstille sumvirkninger på en logisk og lett forståelig måte. Det kan også benyttes for å vise kriterier som hensyntar begge parametre,

Metodikken er i prinsipp ganske lik det som ble benyttet i Samlet Plan for rangering av prosjekter, og er godt egnet for en samlet fremstilling av parametre som ikke kan måles likt.

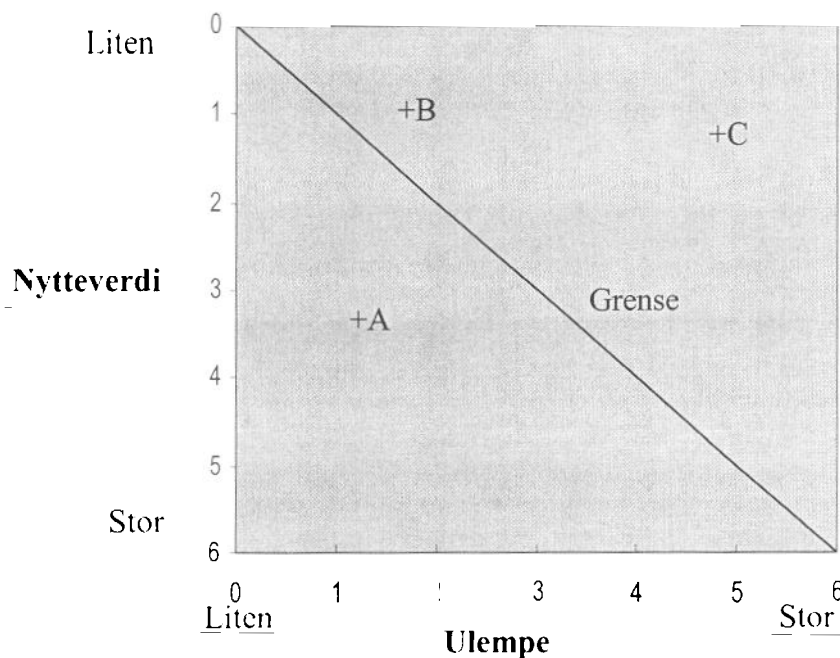
Forslaget er følgende:

- Samlet skadevirkning for et kraftverk gis en karakter 0-6, hvor høy verdi betyr stor skadevirkning.
- Samlet nytteverdi for et kraftverk gis en karakter 0-6, hvor høy verdi betyr stor nytteverdi.
- Det etableres et diagram med nytteverdi langs en akse og skadevirkning langs den andre. Akse for nytteverdi gis motsatt skala, slik at stor nytteverdi ligger nærmest origo.

Hvert enkelt kraftverk angis i diagrammet med samlet nytteverdi og ulempe.

De kraftverk med liten ulempe og stor nytte vil da ligge nede til venstre nær origo. De kraftverkene med minst nytte i forhold til skadevirkning vil ligge mot høyre øvre hjørne.

Ved å sammenstille flere kraftverk i et område kan det lett gis et samlet inntrykk av både nytteverdi og ulempe, uten ensidig å vektlegge den ene parameteren. Vi tror at dette kan bli et enkelt og effektivt verktøy for å vurdere enkeltprosjekt og for å vurdere sumvirkninger. I diagrammet under er illustrert hvordan et kraftverk kan presenteres sammen med ev. grenser.

Vi antar her at kommunene og grunneierne kan gi en god vurdering av nytteverdi og sette tilhørende karakter, som hensyntar både direkte økonomisk nytte og indirekte nytte som bosetning, arbeidsplasser etc.

3 Verdier i Hordaland

I Indre Samlafjorden har Småkraft bygget Alsåker kraftverk. Kraftverket er plassert i nærheten av fylkesveg 550 som har status som Nasjonal Turistveg. Dette prosjektet er helt klart med på å bidra positivt til opplevelsen av Hardanger som reiselivsmål. På lik linje som å vise at uberørt landskap er viktig, og av interesse, er det positivt for reiselivsnæringen å vise den miljøvennlige utnyttelsen av vannkraft som et småkraftverk er.

I fylkesplanen fremstår en utbygging som negativ og ikke positiv for reiselivet.

Fylkesplanen undervurderer viktigheten av å opprettholde et levende samfunn der den enkelte innbygger ved sin tilstedeværelse tar vare på landskapsverdi og kulturminner. Kulturminner bevares bedre i et levende miljø enn på museum. Vi mener de positive virkningene for bevaring av kulturminner, som en kraftverksutbygging medfører ikke fremkommer tilstrekkelig i planen. Planen setter kun fokus på de negative.

Et annet moment som ikke blir vektlagt eller synliggjort godt nok i planen er opprettholdelsen av kulturlandskapet som beskrives som viktig for turisme.

3.8 Sumvirkninger

Fylkesdelplanen forslår at det ikke er ønskelig å sette enkelte prosjekt på vent for å vurdere virkningen av mange prosjekt i samme område. Vi støtter dette, og at prosjektene vurderes enkeltvis etter hvert som de kommer. Sumvirkning vurderes da ut fra de prosjektene som da er realisert.

Vi tror allikevel at sumvirkning kan vurderes mye enklere enn i Samlet Plan, og at en fordel/ulempoppstilling slik vi har foreslått foran vil gi en enkel mulighet til å se sumvirkning.

Det er ikke mulig å vurdere sumvirkninger av kraftverk uten å ha både fordeler og ulemper.

Randsoner rundt nasjonalparker

Randsoner omtales i fylkesdelplanen som en sone på utsiden av nasjonalparker eller andre områder med særskilt vern. Da nasjonalparken på Hardangervidda ble opprettet var randsonen definert som det som lå innenfor nasjonalparkens grenser, nær grensen. For grunneiere vi samarbeider med i Røldal var dette vesentlig for å ha fortsatt drift av fjellgårder som ble berørt.

I senere tid er randsonbegrepet ofte snudd og benyttet om utsiden av nasjonalparken. En slik bruk av randsonbegrepet utvider i realiteten nasjonalparkene, og tar ytterligere kvelertak på gårdsbruk som er sterkt berørt av vern allerede.

På samme måte benyttes begrepet innfallsport, for å utvide de vernede områdene.

6.2 Fylkespolitiske retningslinjer

Den praktiske bruk av fylkesdelplanen og av de fylkespolitiske retningslinjene i kap. 6.2 fremstår som uklar. Retningslinjene er utformet som et grunnlag for beslutning. Kommuner er høringspart i konsesjonsbehandling og tar ikke beslutning. Vi er redd fylkesdelplanen vil bli benyttet som grunnlag for kommunale innstillinger i konsesjonssaker. I og med at fylkesdelplanene kun ivaretar ulemper, tror vi at en balansert fremstilling i konsesjonssøknaden kan overdøves av ulempebeskrivelsene.

Oppsummering

Slik vi ser det gir ikke fylkesdelplanen for små vasskraftverk som den fremstår en forenkling av saksbehandlingen. Den informasjon som planen gir har NVE hatt med i sin behandling tidligere og de positive virkningene av et småkraftprosjekt er ikke vektlagt nok.

Bergen 25 juni 2009

Rein Husebø
Småkraft AS